

שכל שהוא מתכת כעין הפרט בכלל דין זה, ולפיכך (א) כסף. (ב) בעץ [=בדיל]. (ג) אבר [=עופרת]. (ד) וגיסטרון [=נחושת]. כשרים לעשיית המנורה. ורק דברים שאינם מתכות כגון (א) עץ. (ב) עצם. (ג) זכוכית. (ד) חרס. אינם כשרים לעשיית המנורה. [כדעת רבי יוסי ברבי יהודה לפי דברי רב פפא בריה דרב חנין].

אבל לדעת רבי יוסי ברבי יהודה, דין זה למד בריבוי ומיעוט וריבוי, ולפיכך כל דבר כשר לעשיית המנורה, חוץ מדבר אחד בלבד שבא המיעוט למעטו, והוא כלי חרס, שהוא פחות מכל הכלים, ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם, אבל מכל שאר דברים, המנורה נעשית, ובכלל זה, (א) כסף. (ב) בעץ [=בדיל]. (ג) אבר [=עופרת]. (ד) וגיסטרון [=נחושת]. (ה) עץ. (ו) עצם. (ז) זכוכית.

ד. החילוקים בין מנורה הנעשית מזהב למנורה הנעשית מדברים אחרים.

< מנורה הנעשית מזהב, נעשית היא וכליה מככר זהב. שנאמר "כָּפֶר זָהָב טָהוֹר יַעֲשֶׂה אֹתָהּ אֶת כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה", ללמד שאם נעשית מזהב תעשה עם כליה מככר זהב.

- אבל מנורה הנעשית מדברים אחרים, כשרה אף על פי שלא היתה מככר.

< מנורה הנעשית מזהב, נעשית מן העשת, כלומר מחתיכה שלמה של זהב, שהיכו עליה עד שנעשית החתיכה צורת מנורה וכליה [להוציא מנורה העשויה מגרוטאות [=חתיכות] זהב שצרפום יחד]. שנאמר "וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְרָה מְקֻשָּׁה זָהָב", ללמד שאם נעשית מזהב תעשה מקשה.

- אבל מנורה הנעשית מדברים אחרים, כשרה אף על פי שלא היתה מקשה.

< מנורה הנעשית מזהב, עושים בה צורת גביעים כפתורים ופרחים, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן]. שנאמר "וְעֲשִׂיתָ מִנְרֵת זָהָב טָהוֹר ... גְּבִיעֵיָהּ כְּפִתְרֵיָהּ וּפְרָחֶיהָ", ללמד שאם נעשית מזהב יעשו בה גביעים כפתורים ופרחים.

- אבל מנורה הנעשית מדברים אחרים, כשרה גם בלא צורת פרחים גביעים וכפתורים.

<< אבל שבעה קנים, צריכה להיות אף מנורה משאר דברים, כי בלא שבעה קנים אין זו מנורה כלל אלא פמוט.

ממה נעשו החצוצרות

נאמר "וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת ...", למדנו שהחצוצרת נעשו מחתיכה שלמה של כסף.

אולם בדיעבד, אם לא נעשו מחתיכה אחת של כסף, אלא מגרוטאות של כסף שצרפום יחד, גם כן כשרות, כי נאמר לעניין עשיית המנורה, "מְקֻשָּׁה הוּא", ללמד שדווקא בעשיית המנורה [מזהב], עשייה מקשה מעכבת את הכשרה, אבל בדברים אחרים, כגון חצוצרת, אין עשיית מקשה מעכבת את הכשרה.

ומכל מקום, דווקא מכסף הן כשרות, אבל אם נעשו מדבר אחר, הן פסולות.

-

"בַּעֲת הַהוּא אָמַר ה' אֵלַי פָּסַל לָךְ שְׁנֵי לוּחַת אֲבָנִים כְּרָאשֵׁינִים וְעֵלָה אֵלַי הִתְּרָה וְעֲשִׂיתָ לָךְ אָרוֹן עֹצֵם":

- י"א שכך אמר לו הקב"ה למשה "וְעֲשִׂיתָ לָךְ" שתעשה את הארון משלך.

- וי"א שכך אמר לו הקב"ה למשה "וְעֲשִׂיתָ לָךְ" כביכול אם היה אפשר שיהיה הארון שלך ולא של ציבור בשלך הייתי רוצה יותר משלהם.

אבל הכל מודים שאין כוונת הכתוב שיהיה הארון משמש רק בזמנו של משה ולא בדורות שאחרי כן.

-

כל הכלים שעשה משה כשרים לו וכשרים לדורות חוץ מהחצוצרת שהיו כשרות רק למשה ופסולות לדורות שנאמר בעניין "לָךְ" שתי פעמים, "עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת".

לא יעשה אדם דברים אלו

אסור לאדם לעשות לעצמו דברים שהם כמידות דברים המשמשים לגבוה, שנאמר "לא תעשון אתי", ועל פי זה נאמרו הדינים הבאים.

א. אסור לעשות בית שמידתו כמידת ההיכל

באורכו וברחבו ובקומתו.

ב. אסור לעשות **אכסדרה** [=בית שאין לו מחיצה רביעית] **שמדתה כמידת האולם**, באורכה, וברחבה ובקומתה [עשרים אמה רוחב וארבעים אמה גובה].

ג. אסור לעשות **חצר שמדתה כמידות העזרה**.

ד. אסור לעשות **שלחן כמידת שלחן הפנים**.

ה. אסור לעשות **מנורה של שבעה קנים, מדברים שהמנורה כשרה להיעשות בהם במקדש**.

[ולכאורה משאר דברים שהיא ראויה להיעשות חוץ מזהב מאחר שאינה צריכה גביעים וכפתורים ופרחים ודי שיהיה בה שבעה קנים אם כן כשיעשה מנורה של שבעה קנים עשה מנורה שהיא כמידת מנורה הכשרה למקדש אבל כשעשה מנורה של שבעה קנים מזהב בלא גביעים וכפתורים ופרחים אינה כמנורה הראויה למקדש ויל"ע אם גם עבר באיסור].

מעשה המנורה

אמר שמואל משום זקן אחד: **גובהה של מנורה שמנה עשר טפחים**. וכך מעשיה מלמטה למעלה.

- **הרגלים, והפרח שלמטה, שלושה טפחים**.

- **וטפחיים חלק** [בלא שום צורה]. הרי חמישה

טפחים.

- **וטפח שבו** [מצד אחד של המנורה] **גביע** [ומצד שני]

כפתור [ומצד שלישי] **פרח**. הרי ששה טפחים.

- **וטפחיים חלק**. הרי שמונה טפחים.

- **וטפח שבו כפתור ושני קנים שיוצאים**

מהכפתור, אחד אילך ואחד אילך, ונמשכים

ועולים כנגד גובהה של מנורה. הרי תשעה

טפחים.

- **וטפח חלק**. הרי עשרה טפחים.

- **וטפח שבו כפתור ושני קנים שיוצאים**

מהכפתור, אחד אילך ואחד אילך, ונמשכים

ועולים כנגד גובהה של מנורה. הרי אחד עשר

טפחים.

- **וטפח חלק**. הרי שנים עשר טפחים.

- **וטפח שבו כפתור ושני קנים שיוצאים**

מהכפתור, אחד אילך ואחד אילך, ונמשכים

ועולים כנגד גובהה של מנורה. הרי שלושה עשר

טפחים.

- **וטפחיים חלק**. הרי חמישה עשר טפחים.

- **ושלושה טפחים עליונים שבהם בכל קנה**

שלושה גביעים וכפתור ופרח. הרי שמונה עשר

טפחים.

ונמצאו גביעים עשרים ושנים, כפתורים אחד

עשר, פרחים תשעה.

< **והגביעים הללו הם כמין כוסות הנעשים**

באלכסנדריה של מצרים שהם ארוכים וצרים.

< **והכפתורים הללו הם כמין תפוחים או כדורים**

עגולים.

< **והפרחים הללו הם כמין ציורים שחוקקים**

צורפי זהב בעומק במנורות ובכלים וכפרחים

שמציירים בעמודים.

גביעים מעכבים זה את זה. כפתורים מעכבים זה

את זה. פרחים מעכבים זה את זה. גביעים

כפתורים ופרחים מעכבים זה את זה. [וכבר

נתבאר שדווקא במנורת זהב הם מעכבים].

דף כ"ט

ואבן [גדולה] היתה לפני מנורה, ובה שלש מעלות,

שעליה הכהן עומד, ומטיב את הנרות.

-

"וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל הַפְּלִים אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹקִים

וְאֶת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת הַשְּׁלֶחָנוֹת וְעֲלִיָּהֶם לָחֶם

הַפָּנִים. וְאֶת הַמְּנֹרוֹת וְנִרְתִּיָּהֶם לְבַעֲרָם כַּמִּשְׁפָּט

לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוֹר [=שבשעה שמוכרים אותו

נסגרות כל החנויות שמוכרות את הזהב]. וְהַפָּרַח

וְהַנְּרוֹת וְהַמְּלָקָחִים זָהָב הוּא מְכֻלֹּת זָהָב".

אמר רב אמי, מכאן, שדברים הללו, כילו את כל

הזהב הסגור של שלמה.

וכדברי רב יהודה אמר רב, שעשר מנורות שעשה

שלמה, כל אחת הביא לעשייתה אלף ככר זהב,

שהכניסוהו לכור אלף פעמים, עד שעמד על כור,

[נמצא שהביא עשרת אלפים ככר זהב סגור,

ונותרו בידו עשר ככרות זהב בלבד לעשיית עשר

מנורות]. [ומכל מקום גם אחר שכילה אתהזהב

הסגור, עדיין היה עשיר גדול, כמו שנאמר, "כִּסְף

לֹא נֶחְשָׁב בְּיָמַי שְׁלֵמָה לְמֵאוּמָה" [א].

ודווקא בתחילה הזהב הסגור מתחסר בכל כניסה לכבשן ככר שלם, אבל אחר שכבר חסר כל כך הרבה, מעתה אם יכנס לכבשן, לא יחסר ממנו הרבה, וזהו ששנינו, רבי יוסי ברבי יהודה אומר, מעשה והיתה [מנורת] בית המקדש יתירה על של משה בדינר זהב קורדיקיני [שם מטבע], והכניסוה שמונים פעמים לכור, והעמידוה על ככר.

"וּמַעֲרַכֶת לֶחֶם עַל הַשֶּׁלֶחַן

הַטְּהוֹר" [דה"י ב י"ג י"א]

לדברי ריש לריש, הסיבה שנזכרה טהרה בשלחן, היא **ללמד שהוא ראוי לקבל טומאה** [והיה טהור].

והחידוש בכך שהיה ראוי לקבל טומאה, כי כלי עץ שאינו עומד לטלטול אינו מקבל טומאה, ולכאורה השלחן אינו עומד לטלטול, אלא לעמוד במקומו בהיכל, אלא שבאמת השלחן **היה עשוי לטלטלו**.

שכשהיו עולי רגלים בירושלים, היו מגביהים את השלחן, **להראות לעולי רגלים את הנס, שהלחם שעליו היה חם ביום סילוקו כביום סידורו**, ובכך היו ישראל רואים חביבותם לפני המקום [שעושה להם ניסים].

"עַל הַמִּנְחָה הַטְּהוֹרָה יַעֲרֹךְ אֶת

הַיָּרוֹת" [ויקרא כ"ד ד]

לדברי רבי שמואל בר נחמני, לא הוצרכה תורה לכתוב טהרה במנורה ללמד שהיא מקבלת טומאה, כי דין פשוט הוא, שכלי מתכות מקבלים טומאה.

והסיבה שהוזכרה טהרה במנורה ללמד **שירדו מעשיה מן השמים שהוא מקום טהרה**, כלומר, שמן השמים הראו למשה את המנורה, היא נראית.

דברים נוספים שהראו למשה מן השמים

תניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר, (א) ארון של אש. (ב) ושלחן של אש. (ג) ומנורה של אש. ירדו מן השמים, וראה משה, ועשה כמותם, שנאמר, אחר ציוי עשייתם "וַיֵּרָא וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אֶתָּה מְרַאֶה בְּהָר" ללמד שהראו לו אותם כתבניתם. [אבל מהכתוב "וַיִּקְמַתְּ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הִרְאִיתָ בְּהָר", אין ללמוד שהראו לו את תבנית המשכן, אלא שציוו אותו את דיני הקמת המשכן].

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, גבריאל חגור כמין פסיקיא היה, והראה לו למשה מעשה מנורה, שנאמר, "וַיֵּרָא מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה".

ותנא דבי רבי ישמעאל, שלשה דברים היו קשים לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן: (א) מנורה. שנאמר "וַיֵּרָא מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה". (ב) ראש חדש, [בשעת המולד, הלבנה אינה נראית כי אם מעט, ואינה ניכרת, והראה לו באצבע]. שנאמר "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁי חֳדָשִׁים". (ג) שרצים, [לא היה מכיר איזה טמא ואיזה טהור, עד שהראה לו באצבע]. שנאמר "וַיֵּרָא לָכֶם הַטֵּמְאָה".

ויש אומרים אף הלכות שחיטה הראה לו באצבע, [שלא היה מבין מהיכן היא מוגרמת] שנאמר "וַיֵּרָא אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ", והשחיטה היא תחילת העשייה של הקרבן.

כתיבת המזוזה

שתי פרשיות כתובות במזוזה, פרשת "שמע", ופרשת "והיה אם שמוע", ואין המזוזה כשרה, עד שיהיו שתי הפרשיות כתובות בה בשלימות, שנאמר בשתי פרשיות אלו, "וַיִּכְתְּבֵתֶם עַל מְזוֹזוֹת מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבֵשַׁעְרֶיךָ", ללמד שתהא הכתיבה תמה, כלומר **שלמה בלא חסרון**.

ולא רק בחסרון אות שלמה המזוזה נפסלת, אלא אף בחסרון קוצו של יו"ד. [רש"י מפרש שהכוונה לחסרון הרגל הימנית של היו"ד. ורבינו תם מפרש שהכוונה לחסרון כפיפת ראשו של יו"ד].

ואפילו אם כל האות שלמה, אלא שאינה מוקפת גויל [=קלף] מכל צדדים, [כגון שהיו שתי אותיות סמוכות זו לזו], הרי זה פסול.

ניקבה אות אחת

ניקב תוכו של ה"י, [י"מ שהכוונה לנקיבת הרגל של הה"י מצדה הפנימי. וי"מ שהכוונה לנקיבת החלל שבתוך הה"י בלא נגיעה באות עצמה], הרי זה כשר.

ניקב יריכו של ה"י, [רגלו הימנית] – לדברי רב יהודה, פסול. ולדברי רבי זירא ורבי יעקב, אם נשתייר בו כשיעור אות קטנה, הרי זה כשר.

נפסקא וי"ו בכתוב "ויְהָרַג ה"י" [בתפילין]

לדעת רבי זירא, יש להראות זאת לתינוק היודע לקרוא, ואינו מבין מה שקורא, אם אומר שכתוב "ויְהָרַג" התפילין כשרות, כי הוא קורא את האות הראשונה כו"ו, ואם אומר שכתוב, "ייהרג" התפילין פסולות כי הוא קורא את האות הראשונה כו"ד.

ודווקא לתינוק שאינו מבין מה שקורא, יש להראות זאת, כי אם הוא מבין מה שקורא, יבין שאין לקרוא "ייהרג ה"י", שכן זהו חירוף כלפי מעלה, ומחמת הבנתו יאמר שכתוב "ויְהָרַג", אף שבאמת רואה את האות הראשונה כו"ד.

בשעה שעלה משה למרום

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים [=תגים שבספר תורה] לאותיות.

אמר לפניו – ריבוננו של עולם, מי מעכב על ידך, [מה שכתבת שאתה צריך להוסיף עוד עליהם כתרים].

אמר לו – אדם אחד יש, שעתיד להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות.

אמר לפניו – ריבוננו של עולם הראהו לי.

אמר לו – חזור לאחורך.

הלך וישב בסוף שמונה שורות, [לראות את רבי עקיבא ותלמידיו], ולא היה יודע מה הם אומרים, תשש כחו, כיון שהגיע לדבר אחד [שצריך טעם], אמרו לו תלמידיו של רבי עקיבא לרבי עקיבא – רבי מנין לך.

אמר להם – הלכה למשה מסיני.

נתיישבה דעתו של משה רבינו, [הואיל ומשמו אומר אף על פי שעדיין לא קבלה], חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו – רבוננו של עולם, יש לך אדם כזה, ואתה נותן תורה על ידי.

אמר לו – שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

אמר לפניו – רבוננו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו.

אמר לו – חזור [לאחורך].

חזר לאחוריו, ראה ששוקלים את בשרו של רבי עקיבא במקולים, כלומר שהיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל.

אמר משה לפני הקב"ה – ריבוננו של עולם, זו תורה וזו שכרה.

אמר לו – שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

לדעת רבא שבע אותיות אלו שעטנ"ז ג"ץ

צריכות שלושה זיונים

שיטת רש"י: אחד נוטה לימין ואחד נוטה לשמאל ואחד נוטה לפעלה

י"פ: שנים בצד שמאל אחד לפעלה ואחד לצד ימין

בפירוש שבת כתיבת יד רש"י צייר אחד מימין ואחד בשמאל ואחד בלפעלה

וכתב רש"י, שאות שיש לה כמה ראשים, כש"ין, עי"ן, טי"ת, צד"י, עושה את הזיונים בראש השמאלי.

-

אמר רב אשי, ראיתי, שהסופרים הדייקים של בית רב, היו עושים כך:

א. חטרי להו לגגיה דחי"ת.

– רש"י ורבינו תם מפרשים שהיו מגביהים את גג החי"ת כדבשת הגמל.

– ותוס' כתבו בשם רש"י, שהיו מגביהים את רגל החי"ת וממשיכים אותה למעלה מהגג.

ולכל הפירושים הטעם שהיו עושים דבר מעל גג החי"ת, כי חי"ת רומז למי שהוא חי העולם, ורוצים לומר, שהקב"ה שהוא חי העולמים, הוא מרומם על כל העולם.

ב. תלו לכרעיה דה"י.

כלומר רגל פנימי של ה"י תלוי באויר ואינו דבוק לגגו.

אמר רבי אמי :

נאמר, "בְּטָחוּ בַּה' עֲדֵי עַד פִּי בְּיַהּ ה' צוֹר עוֹלָמִים", ללמד, שכל התולה בטחונו בהקב"ה, הרי הוא לו מחסה בשני עולמים, בעולם הזה ובעולם הבא.

ואמר רבי יהודה ברבי אילעי :

נאמר "בְּיַהּ ה' צוֹר עוֹלָמִים", ללמד שבשתי אותיות אלו נבראו שני העולמות אחד נברא בה"י ואחד נברא ביו"ד. [חילק את שמו, והטיף מכל אות שלושה טיפין, ומאותם טיפין נעשו מים ואש ואויר, וכל העולם כולו, וכן כתוב בספר יצירה].

ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י, או העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י.

וכשהוא אומר "אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם" למדנו שהעולם הזה נברא בה"י [אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם] והעולם הבא ביו"ד.

ומפני מה נברא העולם הזה בה"י, מפני שדומה לאכסדרה, שכל הרוצה לצאת יצא.

ומפני מה תלויה רגלו של הה"י באויר, ואינה מחוברת בגגו, שהרוצה לחזור בתשובה, פותחים לו שם פתח, שיהיה לו סיוע מיוחד לחזור, שכן הבא להיטהר מסייעים אותו.

ומפני מה יש לה"י תג, אמר הקב"ה, אם [הרשע] חוזר בו, אני קושר לו קשר.

ומפני מה נברא העולם הבא ביו"ד, מפני שצדיקים שבו מועטים, ומפני מה כפוף ראשו של יו"ד, מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהם שאינם דומים זה לזה, [וכבודו של זה גדול משל זה, משום כן ראשיהם כפופים, שזה מתבייש מזה].

ספר תורה שיש בו טעויות

לדעת רב – ספר תורה שיש בו שתי טעויות בכל דף ודף, יתקן, אבל אם יש בו שלש טעויות בכל דף, יגנז.

אולם בברייתא מבואר – שאפילו אם יש שלש טעויות בכל דף, ניתן לתקנו, ורק אם יש ארבע טעויות בכל דף, יגנז.

ודווקא כשבכל הדפים יש ארבע טעויות, אבל אם יש בו דף אחד שלם, [שאין בו ארבעה טעויות], הוא מציל על כולו.

ואמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב, שכן הוא כשרוב הספר כתוב כראוי, אבל כשרוב הספר משובש [שבכל דף רובו טעות ודף אחד פחות מארבע טעויות] אין הדף מציל על כל הספר.

ומה שאמרנו שאם בכל דף יש ארבע טעויות יגנז, אין זה אלא כשיש בו ארבע טעויות של חסרון אות, [שאז כשיוסיפו בכל דף ארבע אותיות חדשות הוא נראה כמנומר], אבל כשיש בו טעויות של אותיות מיותרות, אינו נפסל, אפילו אם בכל דף יש ארבע טעויות, אלא מוחק את היתירות, והספר כשר.

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.

bekitsur1@gmail.com

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

תרומות יתקבלו בברכה:

עבור הורביץ

בנק פאגי (52) סניף 183 חשבון 654248